

BIJLAGE 4: TOT HIER EN NU VERDER

Simon Otjes

14 December 2012

1. EXECUTIVE SUMMARY

Deze rapportage is geschreven door Simon Otjes in opdracht van het partijbestuur ten bate van het werk van de commissie-Van Dijk. Het rapporteert wat GroenLinks-leden¹ zien als de oorzaak van de slechte verkiezingsuitslag van 12 september 2012 en hoe zij de toekomst van de partij zien. De belangrijkste conclusies zijn:

1. Eén op de zes leden heeft geen GroenLinks gestemd. De meesten van hen hebben PvdA gestemd. Dit hebben zij vanuit strategische overwegingen gedaan.
2. Leden leggen de oorzaak van het verlies bij het gedoe binnen GroenLinks en het strategisch stemgedrag van kiezers.
3. Leden vinden de slagvaardigheid van GroenLinks ten opzichte van de media en de verbinding tussen de fractie en de leden de belangrijkste zwakke eigenschappen van hun partij.
4. Leden kiezen in de eerste plaats voor een groene koers voor GroenLinks.

2. STEMGEDRAG

Eén op de zes GroenLinks-leden heeft geen GroenLinks gestemd. Een substantieel aantal GroenLinks-leden heeft PvdA gestemd vanwege strategische overwegingen.

83% van de respondenten geeft aan GroenLinks gestemd te hebben. Zo'n 1.5% geeft aan vanwege persoonlijke of juridische redenen geen GroenLinks gestemd te hebben. De PvdA heeft van meer dan 10% van de GroenLinks-leden een stem gekregen. De andere partijen (SP, D66 en PvdD; in die volgorde) krijgen minder dan 2% van de stemmen van GroenLinksers. De negen andere partijen komen niet uit boven de 0.5%. De belangrijkste vraag is: waarom stemmen zoveel GroenLinks-leden geen GroenLinks?

TABEL 1: STEMGEDRAG VAN GROENLINKS-LEDEN

Partij	Percentage
GroenLinks	83%
PvdA	11%
SP	2%
D66	2%
PvdD	1%
VVD	0%
Piraten-partij*	0%
CDA	0%
CU	0%
50+	0%
MenS*	0%
SGP	0%
PVV	0%
SOPN*	0%
heeft niet gestemd	1%
mag niet stemmen	1%
geen antwoord	0%
* als open antwoord	

TABEL 2: REDENEN OM GEEN GROENLINKS TE STEMMEN

Partij	PvdA	SP	D66	PvdD	Anders	Totaal
Strategisch	53%	16%	16%	2%	4%	36%
Gedoe	17%	12%	43%	21%	21%	18%
Kunduz	8%	15%	4%	12%	1%	8%
Te rechts	5%	31%	2%	8%	1%	7%
Lenteakkoord	6%	10%	0%	6%	3%	6%
Koers onduidelijk	5%	5%	7%	11%	1%	5%
Te liberaal	4%	12%	0%	6%	1%	4%
Niet groen genoeg	1%	1%	1%	42%	1%	4%
Leiderschap	3%	4%	6%	1%	1%	3%
Niet liberaal genoeg	0%	0%	11%	0%	1%	1%
Te links	0%	0%	7%	0%	1%	1%
Campagne	1%	1%	1%	0%	0%	1%
Te pragmatisch*	1%	1%	0%	2%	0%	1%
Te idealistisch*	0%	0%	2%	0%	0%	0%
Te groen	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Anders	1%	2%	6%	1%	16%	3%

* als open antwoord

- De grootste groep stemt strategisch: 36% van de leden die geen GroenLinks gestemd hebben, doen dat vanwege een strategische afweging. Onder PvdA-stemmers zijn ze een meerderheid.
- 18% van de GroenLinks-leden die niet op onze partij hebben gestemd, geeft aan dit vanwege het gedoe te hebben gedaan. Dit is de grootste groep onder D66-stemmers.
- 8% van de groep stemt geen GroenLinks vanwege de steun van GroenLinks voor de politietrainingsmissie naar Kunduz, Afghanistan.
- 6% van de leden die geen GroenLinks stemmen, doet dit omdat de koers te rechts is. Dit is de grootste groep onder SP-stemmers.

Daarop volgen het Lenteakkoord, onduidelijkheid over de koers, de te liberale koers, een te weinig groene koers (het populairst onder PvdD-kiezers), het leiderschap van Sap, de te weinig liberale koers, de te linkse koers en de campagne. In de open antwoorden zagen we kleine groepen die de koers van GroenLinks te pragmatisch of juist te principieel vonden. In totaal, stemt zo'n 60% van de GroenLinks-leden die geen GroenLinks stemt, dat vanwege partijeigenschappen. Hierbij valt te denken aan de aantrekkingskracht van de macht, de interne instabiliteit en het partijleiderschap. 30% doet dit vanwege inhoudelijke overwegingen: Kunduz, of de te rechtse, te liberale of onduidelijke koers.

Alhoewel GroenLinks-leden veel loyaler zijn dan GroenLinks-kiezers (van de GroenLinks-kiezers uit 2010 stemde 75% geen GroenLinks meer), lijken de kiezersgroepen (ex-GroenLinks-kiezers en ex-GroenLinks-kiezers-die-lid-zijn) sterk op elkaar: ze stemden in 2012 PvdA, met name vanuit strategische overwegingen of het gedoe. De koers werd door hen als onduidelijk en te rechts ervaren.

TABEL 3: REDENEN VOOR HET VERLIES

Klasse	Familie	Genus	%	Opmerkingen
GroenLinks			99%	Leden die ten minste één keer GroenLinks noemen.
	Intern		73%	Leden die ten minste één keer interne factoren noemen.
		Gedoe	73%	
		Hard	0%	Uit open antwoorden
		Zacht	1%	Uit open antwoorden
	Personen		10%	Leden die ten minste één keer personele factoren noemen.
		Sap	7%	
		Anderen	3%	Uit open antwoorden
	Koers		37%	Leden die ten minste één keer de koers noemen.
		Onduidelijk	19%	
		Te rechts	9%	Inclusief te liberaal
		Te links	1%	Inclusief niet liberaal genoeg
		Niet groen genoeg	5%	
		Te groen	1%	
		Te principieel	0%	Uit open antwoorden
		Lenteakkoord	6%	Inclusief open antwoorden te pragmatisch
	Beleid		25%	
		Kunduz	25%	
		Werk & Inkomen	0%	Uit open antwoorden
		Zorg & Onderwijs	0%	Uit open antwoorden
		Economie	0%	Uit open antwoorden
		Binnenland	0%	Uit open antwoorden
		Buitenland	0%	Uit open antwoorden
		Europa	0%	Uit open antwoorden
	Strategie		40%	
	Gevoel		0%	Uit open antwoorden
	Campagne		6%	
Andere partijen			3%	Uit open antwoorden
	Intern		0%	Uit open antwoorden
	Lijsttrekker		0%	Uit open antwoorden
	Inhoud		0%	Uit open antwoorden
	Strategie		3%	Uit open antwoorden
	Gevoel		0%	Uit open antwoorden
Anders			3%	Uit open antwoorden: m.n. de media en de tijdsgeest.

3. REDENEN VOOR VERLIES

GroenLinks-leden leggen de oorzaak van het verlies bij partijeigenschappen (strategisch stemmen en het gedoe).

De GroenLinks-leden is gevraagd naar wat volgens hen de twee belangrijkste redenen zijn voor het verlies van GroenLinks bij de Tweede Kamerverkiezingen. Meer dan 10% van de leden heeft in een open antwoord een genuanceerder beeld neergezet dan past in één van deze categorieën. Deze zijn handmatig gecodeerd in een of meerdere categorieën, bovendien bleek het noodzakelijk om een aantal aparte categorieën toe te voegen op basis van open antwoorden.²

- Drie op de vier van de GroenLinks-leden legt de oorzaak bij het gedoe binnen de partij. Eén op de vier leden die een open antwoord geeft, legt de verantwoordelijkheid voor de uitslag bij 'andere' personen. Hierbij worden Dibi en zijn kandidatuur voor het lijsttrekkerschap evenals de manier waarop het partijbestuur en de toenmalige partijvoorzitter Weening daarmee om zijn gegaan het meest genoemd. Ook merken leden op dat zij het beeld hadden dat Sap onvoldoende gesteund werd binnen haar fractie.
- 44% van de leden noemt het strategisch stemgedrag van kiezers. 13% van de mensen die een open antwoord geeft, legt de reden voor de uitslag bij externe factoren: de PvdA had een sterke uitstraling, de media nodigden GroenLinks niet uit of de thema's van GroenLinks sluiten niet aan bij de tijdsgeest. Omdat de sterke focus van de media op een tweestrijd Samsom-Rutte, werd het voor GroenLinks lastig om haar verhaal te vertellen.
- De steun van GroenLinks voor de politietrainingsmissie naar Kunduz wordt door één op de vier leden als een belangrijke reden van verlies gezien.
- Bijna één op de vijf leden vindt de koers van GroenLinks onduidelijk en acht dat de reden voor het verlies. In open antwoorden wordt opgemerkt dat het verhaal van GroenLinks te abstract en technocratisch is. Leden vinden dat dit verhaal te weinig concreet is uitgewerkt en kiezers te weinig raakt. Ook is het te genuanceerd en wordt de boodschap te moeilijk uitgelegd. Eén op de zes leden wijdt de uitslag aan de koers. Deze wordt met name gezien als te rechts en niet groen genoeg. De hervormingsvoorstellen rondom de WW en het ontslagrecht worden vaak ter illustratie gegeven bij deze reden. Een kleinere groep vindt de koers juist te groen of te links.
- Lager scoren, in volgorde van belang, de steun van GroenLinks voor het Lenteakkoord, de manier waarop Sap vorm gaf aan het partijleiderschap en de campagne (allen rond de 6%). Waar het gaat om de persoon van Sap merken leden op dat het lastig voor haar was om een persoon met de statuur van Halsema op te volgen. Waar het gaat om de campagne merken een aantal leden op dat ze ontevreden zijn over de poster, de flyers en de

actie rondom het gratis water. Ten slotte is er een kleine groep leden die in open antwoorden aangeeft dat GroenLinks de verbinding met de achterban, het maatschappelijk middenveld en de regio's is kwijtgeraakt.

GroenLinks-leden leggen meer dan kiezers in hun eigen antwoorden de oorzaak bij het gedoe. Ook speelt Kunduz onder deze groep meer dan onder GroenLinks-kiezers. Dit kan komen omdat GroenLinks-leden de besluitvorming rond Kunduz en de besluitvorming rond het lijsttrekkerschap van dichtbij gevolgd hebben. Opvallend is dat een groot deel van de GroenLinks-leden, die regelmatig geïnformeerd worden over het doen en laten van de partij, de oorzaak van het verlies bij een te onduidelijke koers leggen.

TABEL 4: PARTIJEIGENSCHAPPEN

		Onvoldoende	Voldoende	Totaal
Slagvaardig ten opzichte van de media	Onbelangrijk	5%	5%	10%
	Belangrijk	69%	20%	90%
	Totaal	74%	26%	100%
De verbinding tussen de fractie en de leden	Onbelangrijk	5%	14%	19%
	Belangrijk	48%	32%	81%
	Totaal	54%	46%	100%
Het betrekken van leden bij besluitvorming over de partijleider	Onbelangrijk	8%	26%	35%
	Belangrijk	40%	26%	65%
	Totaal	48%	52%	100%
De partij voert een open debat over inhoudelijke thema's	Onbelangrijk	1%	4%	5%
	Belangrijk	37%	58%	95%
	Totaal	38%	61%	100%
De partij staat open voor geluiden uit de samenleving	Onbelangrijk	2%	10%	12%
	Belangrijk	31%	58%	88%
	Totaal	32%	68%	100%
De vertegenwoordiging van regio's	Onbelangrijk	8%	44%	52%
	Belangrijk	22%	26%	48%
	Totaal	30%	70%	100%
Ruimte voor minderheidsopvattingen	Onbelangrijk	3%	23%	26%
	Belangrijk	21%	52%	74%
	Totaal	24%	76%	100%
Grootste groep dikgedrukt				

4. GEWENSTE PARTIJEIGENSCHAPPEN

De media-slagvaardigheid van GroenLinks en de relatie tussen de fractie en de leden zijn de belangrijkste zwakke eigenschappen van GroenLinks volgens de leden.

Aan GroenLinks-leden is gevraagd hoe belangrijk zij zeven partijeigenschappen vinden en hoe ze vinden dat GroenLinks hier op scoort. Op basis van deze twee vragen kunnen we vier soorten eigenschappen identificeren:

- Sterke eigenschappen: GroenLinks scoort hier voldoende en leden vinden dit belangrijke eigenschappen. Bij voorkeur behoren alle eigenschappen tot deze categorie.
- Zwakke eigenschappen: GroenLinks scoort hier onvoldoende, maar leden vinden deze eigenschappen wel belangrijk. Bij voorkeur staan er geen eigenschappen in deze categorie.
- Te veel benadrukte eigenschappen: GroenLinks scoort hier voldoende op, maar leden vinden deze eigenschappen niet belangrijk.

- Irrelevante eigenschappen: GroenLinks scoort hier onvoldoende op, en leden vinden deze eigenschappen niet belangrijk.

Zwakke eigenschappen zijn volgens GroenLinks-leden:

- De **slagvaardigheid ten opzichte van de media**. Negen van de tien leden vindt dit belangrijk, maar driekwart van hen vindt dat GroenLinks hier onvoldoende op scoort. Zeven op de tien van de leden plaatst deze eigenschap in de zwakke categorie.
- Ook de **verbinding tussen de leden en de fractie** scoort zwak: iets meer dan de helft van leden geeft GroenLinks hier een onvoldoende voor. Dit terwijl vier op de vijf leden de verbinding een belangrijke eigenschap vindt. Samen betekent dit dat iets minder dan de helft van de leden deze eigenschap in de categorie 'zwakke' zet.
- Het **betrekken van leden bij de besluitvorming** over de partijleider ligt complexer: tweederde van de GroenLinks-leden vindt dit belangrijk.

Net iets meer van de helft van de leden vindt dat dit onvoldoende gebeurt. Maar omdat er een sterke samenhang is tussen belang hechten aan ledeninspraak op het partijleiderschap en ontevreden zijn hierover, is de groep die dit een zwakte van de partij acht de grootste groep. Dit is twee op de vijf van de leden.

GroenLinks kent ook een aantal sterke eigenschappen:

- Bijna alle leden vinden **debat over inhoudelijke thema's** belangrijk en drie op de vijf leden vinden dat dit in voldoende mate gebeurt. Daarmee vindt 60% dit een kracht van de partij.
- Bijna negen op de tien leden hecht eraan dat GroenLinks open staat voor **geluiden uit de samenleving**. Zeven op de tien vindt dat GroenLinks hier in voldoende mate in slaagt. Samen betekent dit dat 60% van de leden dit een kracht van GroenLinks vindt.
- De **vertegenwoordiging van de regio's** wordt door een kleine meerderheid van de leden niet belangrijk geacht. Tegelijkertijd vindt zeven op de tien van leden dat dit in voldoende mate plaatsvindt. Samen betekent dit dat een relatieve meerderheid van de leden, dit een te zwaar benadrukte factor binnen GroenLinks vindt. Er is niet gekeken naar de regionale spreiding van deze opinies.
- **Ruimte voor minderheidsopvattingen** wordt door driekwart van de GroenLinks-leden belangrijk gevonden en door driekwart van hen met een voldoende beoordeeld. Dit betekent dat meer dan 50% dit in de sterkte categorie zet. Let wel: dit betekent dat een minderheid van een op de vijf leden dit een zwakte vindt.

5. KOERS

GroenLinks-leden kiezen in de eerste plaats voor een groene koers van GroenLinks.

Er is aan leden gevraagd hoe GroenLinks zich met name moest profileren. Hierbij moest één inhoudelijk profiel gekozen worden. Meer dan 10% van de leden heeft in een open antwoord een genuanceerder beeld neergezet dan paste in één van deze categorieën. Deze zijn handmatig gecodeerd in een of meerdere categorieën. Bovendien bleek het noodzakelijk om een aantal aparte categorieën toe te voegen op basis van open antwoorden. Daarnaast is de leden gevraagd om van meerdere inhoudelijke profielen te kiezen in welke mate ze deze belangrijk vinden op een schaal van één tot tien.³ Door de combinatie van open antwoorden en schalen kunnen we een gebalanceerd beeld krijgen van de inhoudelijke prioriteiten van GroenLinks-leden.

- De hoogste prioriteit onder GroenLinks-leden heeft het groene profiel van de partij. De helft van de leden kiest dit als eerste prioriteit en dit scoort een 9- onder de leden. Bijna de helft van de mensen die een open antwoord hebben gegeven koppelt

daarin groen aan sociaal of links. Eén op de tien mensen die een open antwoord geeft, roept op om duurzaamheid in brede zin als koers te kiezen.

- Daarna noemen leden het vaakst een idealistische koers. Dit krijgt een 8-. Hieronder zitten leden die in open antwoorden aangeven te kiezen voor een koers als radicale, visionaire of ideeënpartij.
- Meer dan 10% van leden geeft de grootste prioriteit aan een linkse of sociale koers. Samen zijn zij groter dan de idealistische koers. Ze krijgen van leden een 8+ en 7.5 qua prioriteit.

TABEL 5: KOERS

Koers	1e prioriteit	Schaal
Groene partij	52%	8.8
Idealistische partij	17%	7.7
Sociale partij	10%	8.1
Linkse partij	12%	7.5
Pro-Europese partij	2%	7.7
Internationale partij	3%	7.5
Pragmatische partij	4%	6.4
Regeringspartij	3%	6.3
Liberaal partij	4%	5.6
Progressieve partij*	2%	-
Oppositiepartij	1%	5.3
Duurzaamheidspartij*	1%	-
Middenpartij	0%	3.6
Zachte partijeigenschappen*	1%	-
Pacifistische partij*	0%	-
Harde partijeigenschappen*	0%	-
Diversiteitspartij*	0%	-
Meerderden*	0%	-
Anders*	0%	-
* als open antwoord		

- Een stap hieronder liggen een pro-Europese of een internationale koers. Zij krijgen ongeveer 2% van de leden achter zich, maar ze krijgen een 8- en 7.5 qua prioriteit. Tussen de open antwoorden zat ook een kleine groep die pleitte voor een pacifistische koers.
- Aanzienlijk lager scoren het profiel als pragmatische, regerings-, liberale of middenpartij. Ze krijgen 4% of minder van de leden achter zich. Gecombineerd komt dit op niet meer dan 13% van de leden. Ze scoren ook laag op de tien-punt schaal: tussen de 6.5 (voor pragmatisme) en 3.5 (voor middenpartij). In de open antwoorden zijn er twee groepen die gerelateerd zijn aan dit cluster: 20% van de mensen die een open antwoord gaf noemde de term 'progressief' of gerelateerde termen als 'hervormingsgezind' en 'toekomstgericht', waarmee ze met name een tegenstelling zochten met conservatieve sociale partijen als de SP. Een kleine groep roept GroenLinks op zich te profileren als diversiteitspartij.

- Helemaal onderaan de lijst van gesloten opties staat oppositiepartij. Eén op de honderd leden geeft hier prioriteit aan, qua belang scoort dit een 5+.
- In de open antwoorden zitten ook twee kleinere groepen die de nadruk leggen op zachte partijeigenschappen, als nuance of openheid voor de buitenwereld, of harde partijeigenschappen als daadkracht.

De leden geven in de enquête een helder signaal: groen heeft voor de meerderheid de grootste prioriteit. Dit koppelen zij echter vaak aan een idealistische, linkse en/of sociale koers.

---

1 Dit onderzoek is uitgevoerd onder 17.218 GroenLinks leden waarvan GroenLinks een e-mailadres heeft. Hiervan heeft 46% gereageerd. Dit zijn 7840 respondenten.

2 GroenLinks-leden zijn zeer genuanceerd in hun open antwoorden: een aantal leden geeft in uitgebreide open antwoorden aan dat verschillende factoren niet van elkaar te onderscheiden zijn (zoals het Lenteakkoord en de Kunduz-missie: beiden zijn tekenen van een te rechtse koers) of causaal samenhangen (bijvoorbeeld, de besluitvorming rond Kunduz leidde tot gedoe binnen de partij). De intercodeurbetrouwbaarheid van deze methode is getoetst in Otjes (2012) "Van 10 naar 4. De redenen van het verlies van GroenLinks in 2012" GroenLinks: Utrecht.

3 Eén twintigtal respondenten heeft aangegeven dat het niet duidelijk aangegeven was of men met één tot tien kon uitdrukken dat die koers voor hen het belangrijkste was. Bij alle respondenten kwam de koers waarvan de hadden aangegeven deze het meest belangrijk te vinden in de vorige vraag, ook als (één van de) hoogste uit de bus bij deze vraag.